

Marian Cojoc

**Revoluția Română
din Decembrie 1989
în Dobrogea**

- DOCUMENTE -

Referenți științifici: prof.univ. dr. Ion Calafeteanu
prof.univ.dr. Ioan Scurtu

Tehnoredactare: Alina Vlăsceanu

Marian Cojoc

**Revoluția Română
din Decembrie 1989
în Dobrogea**

- DOCUMENTE -

**EDITURA INSTITUTULUI REVOLUȚIEI ROMÂNE
DIN DECEMBRIE 1989
*Biblioteca I.R.R.D.***

București, 2011

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
COJOC, MARIAN

Revoluția Română din Decembrie 1989 în
Dobrogea / Marian Cojoc. - București : Editura
Institutului Revoluției Române din Decembrie
1989, 2011

ISBN 978-973-87786-9-6

94(498.8)''1989.12''

Biblioteca I.R.R.D.

Publică studii, eseuri, memorii, jurnale, culegeri de articole, interviuri și documente, albume foto și de artă, lucrări care pot îmbogăți baza de date și informații privitoare la Revoluția Română din Decembrie 1989, constituind o Addenda la Programul de cercetare științifică al I.R.R.D

SUMAR

Prefață de prof.univ.dr. Ioan Scurtu.....	7
Studiu introductiv.....	11
Notă asupra ediției.....	32
Abrevieri.....	33
Lista documentelor.....	35
Documente.....	42
Postfață de prof.univ.dr. Ion Calafeteanu.....	182
Indice de nume.....	185

PREFAȚĂ

Adevărara istorie se scrie pe bază de documente de arhivă. Oricât ar pretinde participanții la evenimente sau martorii oculari că ei știu și cunosc realitatea, adică adevărul, oricât ar pretinde ziariștii că ei au văzut "cu ochii lor" cutare sau cutare acțiune, istoricul care se respectă nu le poate acorda un credit total.

Este un fapt bine știut că, cel mai adesea, relatările participanților și martorilor sunt nu numai subiective, dar și interesate. De exemplu, nici un participant la luarea cu asalt a sediilor Partidului Comunist Român în decembrie 1989 nu va recunoaște că a sustras bunuri din birouri sau că a spart fișete pentru a sustrage valori, pe care și l-a însușit, deși este limpede că asemenea acte au avut loc.

În schimb, va relata despre actele sale de eroism, despre riscurile pe care le-a înfruntat, precum și despre opulența inimaginabilă a nomenclaturii comuniste, despre risipa banului public și înclinația patologică a acesteia spre îmbogățire și desfrâu.

Cităm, cu titlu de exemplu, pe un craiovean, participant la revoluția din București: în biroul dictatorului Ceaușescu a găsit "circa 100 sticle de whisky din cele mai renumite mărci", în biroul Elenei Ceaușescu se afla "o servietă diplomat cu cifru plină cu hârtii de 100 dolari, nu lei (un fleac de circa 2 000 000 dolari) și aproape jumătate de milion de lei." (*Timpul care a învins teama*. Ediție alcătuită de Pușă Roth, București, Editura Ars Longa, 2008, p.81). Relatarea respectivului revoluționar a fost transcrisă la 18 august 2008, cel în cauză susținând, sus și tare, că spune adevărul și numai adevărul, drept care a cerut să i se publice, neapărat, mărturia într-o carte consacrată revoluției din decembrie 1989. Asemenea elucubrații continuă să fie debitate și astăzi, la mai mult de două decenii de la revoluție.

Evident, confruntat cu declarațiile aberante ale unor astfel de participanți, reali sau închipuiți, la evenimentele din decembrie 1989, istoricul nu trebuie să neglijeze sursele orale. El, istoricul, are instrumentarul necesar, pregătirea de specialitate adecvată pentru a recepta declarațiile participanților și martorilor, pentru a le analiza cu spirit critic, coroborându-le unele cu altele și confruntându-le cu alte surse, în primul rând cu cele din arhive.

Profesorul Marian Cojoc - istoric recunoscut prin acribia și competența sa științifică - oferă cititorilor în această carte un set de documente de arhivă referitoare la activitatea "jandarmeriei" constănțene în zilele revoluției din decembrie 1989. Aceasta este titlatura fondului, pe care autorul a trebuit să o respecte, dar se știe că în decembrie 1989 nu exista o asemenea structură militară, în realitate fiind vorba despre trupele de securitate din Dobrogea. Sunt incluse documente începând cu ziua de 15 decembrie: ordine de zi, note telefonice, telex-uri, rapoarte privind modul cum s-au executat dispozițiile date.

Din parcurgerea acestora se observă limpede starea de haos în care s-a aflat această provincie, ca și întreaga țară, de altfel, faptul că dezinformarea a dominat acțiunile militarilor, care au ajuns să se împuște între ei, crezând că luptă cu inamicul. Ultimile documente din acest volum conțin analize privind desfășurarea evenimentelor din Dobrogea în zilele revoluției, cu justificările de rigoare, astfel ca nimeni să nu fie tras la răspundere.

În studiul introductiv, profesorul Marian Cojoc prezintă evenimentele anului 1989 în context internațional, european, național și dobrogean, argumentând că revoluția română s-a înscris într-un proces inevitabil, desfășurat la scară europeană. Dar, spre deosebire de celelalte state socialiste, în România schimbarea de regim a avut loc pe cale violentă, cu multe victime, dar și cu multe enigme.

Cartea de față contribuie la clarificarea modului cum au evoluat evenimentele în Dobrogea, cum au acționat "structurile de forță" într-un moment critic pentru soarta României.

Se spune că armata a asigurat victoria revoluției, că ostașii noștri i-au învins pe cei care voiau să înăbușe în sânge voința de

libertate a poporului român. A fost o victorie împotriva unui dușman necunoscut atunci, dar neidentificat nici după scurgerea a mai mult de două decenii de la tragicele evenimente din decembrie 1989.

Poate că deschiderea tuturor arhivelor, inclusiv a celor aparținând serviciilor secrete din Rusia, SUA, Franța, Ungaria, Germania, Serbia, Israel etc vor aduce clarificările mult așteptate. Dar, desigur, până atunci vor mai trece ani și ani, sau poate decenii și decenii. Istoricii vor aștepta, cu sufletul la gură, acel moment, doritori să-și facă datoria până la capăt, dacă el se va produce cu adevărat. Pentru că aceasta este frumusețea meseriei de istoric: să abordeze teme noi și dificile, să reia subiecte deja abordate, dar controversate, să vină cu noi și noi informații, pentru a prezenta evenimentele așa cum au fost ele în realitate, cu luminile și umbrele lor.

Să-i urăm drum bun, spre biblioteci și librării, dar mai ales spre mintea și inima cititorilor, acestei cărți, realizate, cu profesionalismul bine cunoscut, de istoricul constănțean Marian Cojoc, mulțumindu-i că a contribuit la descifrarea unor "enigme" ale revoluției române din decembrie 1989, exprimându-ne, totodată, convingerea că demersurile sale științifice vor continua, spre binele istoriografiei românești.

București
noiembrie 2010

Ioan SCURTU

STUDIU INTRODUCŢIV

Anul 1989 a reprezentat faza finală a prăbuşirii regimurilor socialist-totalitare în Europa¹, prefaţând reconfigurarea hărţii politice şi geopolitice zonale, prin generarea unor transformări de o inimaginabilă amploare încât cu greu i s-ar putea găsi un corespondent în istoria universală a ultimului secol².

Modalităţile în care şi-au încetat existenţa regimurile politice în cauză, aflate în centrul şi estul Europei, sugerează limpede ideea indubitabilă a descompunerii, a surprării interioare, a unei reale implozii în anumite zone monitorizabile, în altele „scăpate” controlului, programat sau nu de marile puteri ale timpului³.

Disoluţia structurală a sistemelor socialist-totalitare în spaţiul european menţionat a fost peste tot însoţită de sentimentul major, dominant, de uşurare⁴, al descărcării emoţional-acţionale şi, inevitabil, al decomplexării societale.

Subscriem ideii că revoluţia română din decembrie 1989 poate fi considerată – opinie exprimată recent de directorul Institutului Revoluţiei Române din Decembrie 1989 – „cea mai importantă dată din istoria modernă a statului după Marea Unire de la 1 decembrie

¹Ioan Scurtu, *1989 - An revoluţionar în istoria Europei*, în “Clio 1989”, an I, nr. 1-2/2005, p.15; pe larg Ioan Scurtu *Revoluţia română din decembrie 1989 în context internaţional*, Bucureşti, Editura Enciclopedică, Editura Institutului Revoluţiei Române din Decembrie 1989, 2005.

²Constantin Hlihor, *România. Căderea comunismului şi naşterea democraţiei 1989-2000*, Bucureşti, Editura Universităţii din Bucureşti, p. 8.

³Vladimir Bukovski, *Uniunea Europeană... o nouă U.R.S.S.?*, Bucureşti, Editura Vreamea, 2006, p. 141.

⁴*Ibidem*, p.10

1989”⁵, luna decembrie, în pofida statutului hibernal, părănd fastă din acest punct de vedere pentru români. Nu putem să nu vorbim însă, în aceste condiții, și de prețul unei libertăți revoluționare plătite cu sângele unui număr însemnat de victime ale Revoluției pentru care prinosul de recunoștință al românilor nu poate fi altfel decât etern.

Antecedentele ultimei zile a comunismului în Dobrogea

Începutul lunii decembrie 1989, ultima din istoria contemporană a comunismului în România, a fost marcat în Dobrogea, ca de altfel în multe alte regiuni ale țării, de puține semne vizibile ale viitoarelor schimbări fundamentale produse în ultima sa decadă.

În context internațional, nici decizia Parlamentului R.D.G. de a aboli prevederea constituțională cu privire la rolul conducător al partidului comunist, nici discuțiile de la Malta din 2-3 decembrie același an ale marilor decidenți ai lumii în acel moment, George Bush și Mihail Gorbaciov, nici frământările similare din lumea cehoslovacă ori excluderile din Partidul Socialist Unit German a lui Erich Honecker, Willy Stoph și a altor membri importanți, urmată de demisia întregii conduceri a partidului (P.S.U.G.) nu au trezit vreun elementar interes populației dintre Dunăre și Marea Neagră, reflectat cu atât mai puțin în mijloacele media oficiale ale timpului.

În fapt, atmosfera în sine, a fost perfect sintetizată atunci, situație valabilă și în cazul zonei amintite, de adjunctul secretarului de stat al S.U.A. pentru problemele Europei și Canadei, care declara în mod pertinent în acele zile că nu poate anticipa „ce se va întâmpla în România. Este o țară insensibilă sau imună la toate schimbările care au loc în Europa Răsăriteană”⁶. Altfel spus, se proiecta inevitabil convingerea că *principiul dominoului* putea fi valabil oriunde, doar în România, nu⁷!

⁵ Claudiu Iordache, *Luna decembrie este fastă românilor*, în „Caietele Revoluției”, nr. 6 (25)/2009, p. 31.

⁶ Dr. Alesandru Duțu, *Revoluția din 1989. Cronologie*, București, Editura Institutului Revoluției Române din Decembrie 1989, 2006, p. 84.

⁷ Dumitru Preda, Mihai Retegan (editori), *1989. Principiul dominoului. Prăbușirea regimurilor comuniste europene*, București, Editura Fundației Culturale Române, 2000, passim.

Organul oficial de presă al Comitetului Județean Constanța al P.C.R., „Dobrogea Nouă”, din 5 decembrie 1989, reflecta pe larg vizita lui Nicolae Ceaușescu la Moscova, din 4 decembrie, pentru „a lua parte la întâlnirea la nivel înalt a conducătorilor statelor participante la Tratatul de la Varșovia”⁸, și rămânea la rândul-i, insensibil în fața știrilor legate de avalanșa schimbărilor structurale din „țările vecine și prietene” (declarația în acest sens a liderului bulgar Peter Mladenov, demisia din funcția de președinte al Consiliului de Stat și al Consiliului Apărării din 6 decembrie 1989 și afirmarea Uniunii Forțelor Democratice conduse de Jelio Jeleu)⁹.

Mesajul clar al presei dobrogene, înregistrat practic pe întreg tronsonul temporal 1-22 decembrie 1989, poate fi sintetizat într-o singură formulă prezentă în cotidianul amintit și nu numai: „Partidul nostru, România socialistă: consecvență revoluționară în realizarea unei unități noi de acțiune, a colaborării și solidarității internaționale (...)”¹⁰, cu alte cuvinte, nicio vorbă despre vreo eventuală schimbare, nicio „scăpare” mai mult sau mai puțin nuanțată în politica partidului conducător al „epocii de aur”.

În fapt, dobrogenii aflau, pe această cale, nicidecum despre tensiunile înregistrate la Moscova în ziua de 4 decembrie, ci despre faptul că „tovarășul Nicolae Ceaușescu și tovarășul M.S. Gorbaciov au făcut un schimb de păreri în legătură cu unele probleme actuale ale construcției socialiste, ale mișcării comuniste și muncitorești internaționale, precum și ale vieții internaționale” (...)”¹¹. Totodată, locuitorii ținutului românesc dintre Dunăre și Mare erau informați astfel că „întâlnirea a prilejuit un schimb deschis de păreri și s-a desfășurat într-o atmosferă tovarășească”¹².

Dacă în noaptea de 10 spre 11 decembrie 1989 pe străzile Timișoarei erau împrăștiate manifeste anticeaușiste, un semnal ce putea trezi interes, mai ales pentru serviciile abilitate, se înregistra

⁸ „Dobrogea Nouă”, An XLVI, Nr. 12821/5 decembrie 1989.

⁹ Dr. Alesandru Duțu, *op.cit.*, pp. 86-87.

¹⁰ „Dobrogea Nouă”, An XLVI, Nr. 12821/5 decembrie 1989.

¹¹ *Ibidem.*

¹² *Ibidem.*

și în Dobrogea, unde specialiștii canadieni care lucrau la Centrala nuclearo-electrică de la Cernavodă, începeau afluirea spre Bulgaria și, mai departe, spre țara proprie, astfel că, „eșalonat”, până în ziua de 22 decembrie, toți angajații străini erau departe de importantul obiectiv amintit¹³. Tot astfel, dacă în ziua de 14 decembrie la Iași autoritățile sistemului interveneau în forță și reușeau să blocheze în fașă intențiile revoluționare ale structurii ad-hoc, Frontul de Salvare Națională/Frontul Popular Român, care elaborase documentul manifest anticeaușist „*Chemare către toți românii de bună credință*”, oficiosul „Delta Tulcei”, fost „Drumul Socialismului”, organ al Comitetului Județean Tulcea al PCR și al Consiliului Popular Județean, era profund preocupat de împlinirea hotărârilor adoptate de Plenara C.C. al P.C.R. din 11-12 decembrie 1989, vizând „realizarea programului de dezvoltare economică-socială a patriei în spiritul hotărârilor Congresului al XIV-lea al P.C.R.”¹⁴.

În sfârșit, în ziua de 14 decembrie 1989, emblematică pentru mersul revoluției române din decembrie 1989, având ca reper *începutul sfârșitului* comunismului la Timișoara, presa constănțeană titra defazat și fără echivoc importanța organizațiilor de partid – „*catalizatoarele unității economiei socialiste*”¹⁵. Omul de presă tulcean, Ștefan Romeo Ghioc, nota în volumul său dedicat acelor zile că, „Joi, 14 decembrie, la Tulcea apare și ziarul județean Delta. Ce aflăm din el? Nimic important, Timișoara se mișcă tare, Revoluția, bate la ușă, dar întreg cuprinsul ziarului e axat (conform indicațiilor, desigur!) pe o singură idee: sarcinile de plan realizate ritmic, integral!¹⁶” și... nimic altceva în plus.

Trebuie menționat că începând cu 17 decembrie 1989 s-au constituit patrulare formate dintr-un ofițer și patru militari în termen având asupra lor muniția aferentă de război (comandantul – două

¹³ Supliment „Ordinea Omnia Press”, *Evenimentele din Decembrie 1989 văzute de SRI, Raport preliminar* publicat (vezi pe larg Ionel Alexandru, *România în decembrie 1989*, teză de doctorat, Universitatea „Ovidius” Constanța, 2009).

¹⁴ „Delta Tulcei”, An XXII, Nr. 2120/14 decembrie 1989.

¹⁵ „Dobrogea Noua”, An XLVI, Nr. 13519/16 decembrie 1989.

¹⁶ Ștefan Romeo Ghioc, *Iarna amăgirilor. Unele considerații despre trecerea presei tulcene dinspre ce-a fost înspre ce este...*, Constanța, Editura Ex Ponto, 2007, p.38.

încărcătoare cu șase cartușe, calibrul 7,65 mm, iar militarii două încărcătoare cu 30 de cartușe fiecare, calibru 7,62 mm conforme armamentului din dotare). În același sens, în intervalul 18-22 decembrie 1989 militarii M.Ap.N. au executat zilnic antrenamente constând în principal din executarea de somații și identificări, ambarcări și debarcări de pe T.A.B.-uri și procedee de luptă corp la corp, operațiuni care, unele dintre ele, excedau misiunilor de luptă specifice, ținând mai degrabă de operațiunile trupelor specializate ale Ministerului de Interne¹⁷.

Între evenimentele remarcabile care au precedat momentul 22 decembrie la Constanța și Tulcea, sunt de reținut între altele:

- convocarea la sediul Consiliului Județean al P.C.R. în ziua de 18 decembrie 1989 a ofițerilor din Comandamentele Marinei Militare, Brigăzii 21 Trupe de Securitate și Miliției Județene având ca obiectiv elaborarea *Planului comun de pază și apărare*;

- adunarea din Sala *Lahovari* în ziua de 21 decembrie 1989 a cadrelor cu funcții politice de răspundere din întreprinderi și unitățile militare;

- întrunirea comandanților Marilor Unități și secretarilor de partid din unitățile M.Ap.N și M.I. precum și a directorilor și secretarilor de partid în întreprinderi, convocată la ora 10.00, aceeași zi.

De menționat că la această ultimă întrunire persoanele convocate au avut asupra lor armament și muniție¹⁸.

Fundalul media al momentului este extrem de relevant pentru a dovedi ruperea categorică a responsabililor politici și administrativi ai regiunii de realitățile ultimelor rămășițe ale epocii comuniste între Dunăre și Mare.

În aceeași zi de „joi, 21 decembrie fără ca cineva să realizeze (încă), la Tulcea” – scrie același jurnalist tulcean amintit – „apare ultimul număr din perioada comunistă a ziarului județean *Delta*, organ al Comitetului Județean Tulcea al P.C.R. (...)”. La pagina 1 a ziarului *Delta*, nr. 2121 din (...) 21 (!), aflăm că „esențial în întreaga activitate este acum transpunerea în viață a hotărârilor adoptate”¹⁹ ori sarcinile

¹⁷ Col.(r) Remus Macovei, *La revoluție se și moare, nu-i așa?*, Constanța, Editura Boldăș, 2009, p. 17.

¹⁸ *Ibidem*, pp. 19-20.

¹⁹ Ștefan Romeo Ghioc, *op. cit.*, p. 41.